

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 18 oktober 2022 *

”Begäran om förhandsavgörande – Socialpolitik – Europabolag – Direktiv 2001/86/EG – Arbetstagarinflytande vid beslutsfattande inom Europabolag – Artikel 4.4 – Europabolag som bildats genom ombildning – Innehållet i det avtal som förhandlats fram – Val av arbetstagarrepresentanter som ledamöter av tillsynsrådet – Valförfarande enligt vilket fackföreningarnas representanter ska väljas i separat omröstning”

I mål C-677/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland) genom beslut av den 18 augusti 2020, som inkom till domstolen den 11 december 2020, i målet

Industriegewerkschaft Metall (IG Metall),

ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft

mot

SAP SE,

SE-Betriebsrat der SAP SE,

ytterligare deltagare i rättegången:

Konzernbetriebsrat der SAP SE,

Deutscher Bankangestellten-Verband eV,

Christliche Gewerkschaft Metall (CGM),

Verband Angestellter Akademiker und Leitender Angestellter der chemischen Industrie eV,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen),

* Rättegångsspråk: tyska..

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden L. Bay Larsen, avdelningsordförandena A. Arabadjiev, A. Prechal, E. Regan, P.G. Xuereb, L.S. Rossi, D. Gratsias och M.L. Arastey Sahún, samt domarna S. Rodin, F. Biltgen (referent), N. Piçarra, N. Wahl, I. Ziemele och J. Passer

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitiesekreterare: enhetschefen D. Dittert,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 7 februari 2022,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Industriegewerkschaft Metall (IG Metall) och ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft, genom S. Birte Carlson, Rechtsanwältin,
- SAP SE, genom K. Häferer-Duttiné, P. Matzke och A. Schulz, Rechtsanwälte,
- Konzernbetriebsrat der SAP SE, genom H.-D. Wohlfarth, Rechtsanwalt,
- Christliche Gewerkschaft Metall (CGM), genom G. Gerhardt, Prozessbevollmächtigter,
- Tysklands regering, genom J. Möller och R. Kanitz, båda i egenskap av ombud,
- Luxemburgs regering, genom A. Rodesch, avocat,
- Europeiska kommissionen, genom G. Braun och B.-R. Killmann, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 28 april 2022 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.4 i rådets direktiv 2001/86/EG av den 8 oktober 2001 om komplettering av stadgan för europabolag vad gäller arbetstagarinflytande (EGT L 294, 2001, s. 22).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Industriegewerkschaft Metall (IG Metall) och ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft (två arbetstagarorganisationer), å ena sidan, och SAP SE (ett europabolag (SE-bolag)) och SE-Betriebsrat der SAP SE (SAP:s koncernråd), å andra sidan, rörande avtalet om en ordning för arbetstagarinflytande i SAP.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I skälen 3, 5, 10, 15 och 18 i direktiv 2001/86 anges följande:

”(3) För att främja gemenskapens sociala mål är det nödvändigt att fastställa särskilda bestämmelser, särskilt när det gäller arbetstagarinflytande, med syftet att säkerställa att bildandet av ett SE-bolag inte medför att arbetstagarinflytandet försvinner eller minskar i de bolag som deltar i bildandet av ett SE-bolag. Detta mål bör eftersträvas genom att det fastställs ett regelverk på detta område som komplement till [bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europabolag (EGT L 294, 2001, s. 1)].

...

(5) Vad gäller arbetstagarinflytande vid beslutsfattandet inom bolagen har medlemsstaterna mycket varierande regler och praxis, vilket gör att det inte är tillrådligt att fastställa en enda europeisk modell för arbetstagarinflytande i SE-bolag.

...

(10) Röstningsreglerna inom det särskilda organ som företräder arbetstagarna vid förhandlingar, särskilt när avtal ingås om medverkan på en lägre nivå än den som finns inom ett eller flera av de deltagande bolagen, bör stå i rimlig proportion till risken för att den medverkan som finns skall försvinna eller minska. Den risken är större när ett SE-bolag bildas genom ombildning eller sammanslagning än när ett holdingbolag eller ett gemensamt dotterbolag bildas.

...

(15) Detta direktiv bör inte inverka på andra befintliga rättigheter till inflytande och inverkar inte nödvändigtvis på andra befintliga strukturer för representation enligt gemenskapslagstiftning och nationell lagstiftning och praxis.

...

(18) Att säkerställa arbetstagarnas förvärvade rättigheter till medverkan i företagens beslutsfattande är en grundläggande princip och ett uttalat syfte med detta direktiv. Arbetstagarnas rättigheter före bildandet av ett SE-bolag är utgångspunkt för utformningen av deras rättigheter till medverkan i SE-bolaget (principen om att tidigare förvärvade rättigheter skall behållas). Detta synsätt gäller därför inte bara vid nybildning av SE-bolag utan även vid strukturella förändringar i ett redan existerande SE-bolag samt för de bolag som berörs av de strukturella ändringsprocesserna.”

4 I artikel 1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”1. Genom detta direktiv regleras arbetstagarnas inflytande på verksamheten i de europeiska publika aktiebolag ... som avses i [förordning nr 2157/2001].

2 En ordning för arbetstagarinflytande skall därför fastställas i varje SE-bolag i enlighet med det förhandlingsförfarande som avses i artiklarna 3–6 eller, under de förhållanden som anges i artikel 7, i enlighet med bilagan.”

5 I artikel 2, som har rubriken ”Definitioner”, i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

- e) *arbetstagarrepresentanter*: arbetstagarnas representanter enligt nationell lagstiftning och/eller praxis.
- f) *representationsorgan*: det organ som representerar arbetstagarna och som bildas enligt de avtal som avses i artikel 4 eller enligt bestämmelserna i bilagan, i syfte att informera och samråda med arbetstagarna i ett SE-bolag och dess dotterbolag och driftsenheter som befinner sig inom Europeiska unionens territorium samt i förekommande fall utöva rätten till medverkan i SE-bolag.
- g) *särskilt förhandlingsorgan*: det organ som inrättas enligt artikel 3 för att förhandla med det behöriga organet i de deltagande bolagen om fastställande av en ordning för arbetstagarinflytande i ett SE-bolag.
- h) *arbetstagarinflytande*: samtliga mekanismer, däribland information, samråd och medverkan, genom vilka arbetstagarrepresentanterna kan utöva ett inflytande på beslut som fattas inom bolaget.
- i) *information*: information till det organ som representerar arbetstagarna och/eller arbetstagarrepresentanterna från SE-bolagets behöriga organ om frågor som rör själva SE-bolaget eller vilket som helst av dess dotterbolag eller driftsenheter belägna i en annan medlemsstat eller om frågor som faller utanför de lokala beslutsorganens befogenheter i en enda medlemsstat vid en tidpunkt, på ett sätt och med ett innehåll som ger arbetstagarrepresentanterna möjlighet att göra en noggrann bedömning av eventuella konsekvenser samt, när så är lämpligt, förbereda samråd med SE-bolagets behöriga organ.
- j) *samråd*: upprättande av en dialog innefattande utbyte av åsikter mellan det organ som representerar arbetstagarna och/eller arbetstagarrepresentanterna och SE-bolagets behöriga organ vid en tidpunkt, på ett sätt och med ett innehåll som ger arbetstagarrepresentanterna möjlighet att, på grundval av tillhandahållen information, lämna synpunkter på det behöriga organets planerade åtgärder vilka kan beaktas i SE-bolagets beslutsprocess.
- k) *medverkan*: det inflytande som det organ som representerar arbetstagarna och/eller arbetstagarrepresentanterna utövar på ett bolags verksamhet i form av rätten att
 - välja eller utnämna några av ledamöterna i bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan, eller
 - föreslå och/eller avvisa utnämningen av några eller alla ledamöter i bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan.”

- 6 I artikel 3 i samma direktiv, som återfinns i avdelning II, med rubriken "Förhandlingsförfarande", föreskrivs följande:

"1. När de deltagande bolagens lednings- eller förvaltningsorgan utarbetar en plan för bildandet av ett SE-bolag skall de så snart som möjligt efter det att utkastet till villkor för en fusion eller bildandet av ett holdingbolag eller efter enighet om en plan för att bilda ett dotterbolag eller att ombilda det till ett SE-bolag vidta nödvändiga åtgärder, bland annat ge information om namnen på de deltagande bolagen, dotterbolagen och driftsenheterna samt om antalet anställda, för att inleda förhandlingar med arbetstagarrepresentanterna om en ordning för arbetstagarinflytandet i SE-bolaget.

2. Ett särskilt förhandlingsorgan skall därför inrättas, som företräder arbetstagarna i de deltagande bolagen och i dotterbolag och i berörda driftsenheter, enligt följande bestämmelser:

...

b) Medlemsstaterna skall fastställa den metod som skall tillämpas för val eller utnämning av de ledamöter i det särskilda förhandlingsorganet som skall väljas eller utnämnas inom deras territorier. De skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att det i så stor utsträckning som möjligt bland dessa ledamöter ingår minst en ledamot som representerar varje deltagande bolag som har anställda i den berörda medlemsstaten. Sådana åtgärder får inte öka det totala antalet ledamöter.

Medlemsstaterna får föreskriva att det bland dessa ledamöter får ingå fackföreningsrepresentanter som inte behöver vara anställda i ett deltagande bolag, berört dotterbolag eller berörd driftsenhet.

...

3. Det särskilda förhandlingsorganet och de deltagande bolagens behöriga organ skall genom ett skriftligt avtal fastställa en ordning för arbetstagarinflytandet i SE-bolaget.

..."

- 7 I artikel 4.2 g, 4.3 och 4.4 i direktiv 2001/86, som rör innehållet i avtalet om en ordning för arbetstagarinflytande i SE-bolag, föreskrivs följande:

"2. Utan att det påverkar parternas självbestämmanderätt och om inte annat följer av punkt 4 skall det i det avtal som avses i punkt 1 mellan de deltagande bolagens behöriga organ och det särskilda förhandlingsorganet fastställas följande:

...

g) Huvudinnehållet i ordningen för medverkan, inklusive (i förekommande fall) uppgifter om det antal ledamöter i SE-bolagets förvaltnings- eller tillsynsorgan som arbetstagarna har rätt att välja, utnämna, föreslå eller avvisa, vilka förfaranden som skall användas när ledamöterna väljs, utnämns, föreslås eller avvisas av arbetstagarna och deras rättigheter, om parterna under förhandlingarna beslutar att upprätta en ordning för medverkan.

...

3. Såvida inte annat bestäms i det avtal som avses i punkt 2 skall avtalet inte omfattas av referensbestämmelserna i bilagan.

4. Om inte annat följer av artikel 13.3 a skall, om ett SE-bolag bildas genom ombildning i det avtal som avses i punkt 2 föreskrivas åtminstone samma nivå när det gäller alla aspekter av arbetstagarinflytande som den som finns inom det bolag som skall ombildas till ett SE-bolag.”

8 I artikel 7.1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”För att nå syftet i artikel 1 skall medlemsstaterna, om inte annat följer av punkt 3, fastställa referensbestämmelser för arbetstagarinflytande som skall uppfylla de bestämmelser som anges i bilagan.

...”

9 I artikel 11 i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder i överensstämmelse med gemenskapslagstiftningen för att förhindra att SE-bolag missbrukas i avsikt att frånta arbetstagarna deras rättigheter till arbetstagarinflytande eller vägra att ge sådana rättigheter.”

10 I artikel 13.3 a i samma direktiv föreskrivs följande:

”Det här direktivet skall inte påverka

a) den rätt till annat arbetstagarinflytande än medverkan i SE-bolagets organ som arbetstagarna i SE-bolaget och dess dotterbolag och driftsenheter har enligt nationell lagstiftning och/eller praxis i medlemsstaterna”.

11 Bilagan till direktiv 2001/86 innehåller de referensbestämmelser som avses i artikel 7 i direktivet.

Tysk rätt

MitbestG

12 I 7 § i Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer (lagen om medbestämmande för arbetstagare) av den 4 maj 1976 (BGBl. 1976 I, s. 1153), i dess lydelse enligt lagen av den 24 april 2015 (BGBl. 2015 I, s. 642) (nedan kallad MitbestG), föreskrivs följande:

”1) Tillsynsrådet i företag

1. som i regel inte sysselsätter fler än 10 000 arbetstagare ska bestå av sex ledamöter som företräder aktieägarna och sex ledamöter som företräder arbetstagarna,

2. som i regel sysselsätter mellan 10 000 och 20 000 arbetstagare ska bestå av åtta ledamöter som företräder aktieägarna och åtta ledamöter som företräder arbetstagarna,

3. som i regel sysselsätter fler än 20 000 arbetstagare ska bestå av tio ledamöter som företräder aktieägarna och tio ledamöter som företräder arbetstagarna.

...

2) Bland de ledamöter som företräder arbetstagarna ska det finnas

1. i ett tillsynsråd med sex arbetstagarrepresentanter, fyra arbetstagare i företaget och två fackliga representanter,
2. i ett tillsynsråd med åtta arbetstagarrepresentanter, sex arbetstagare i företaget och två fackliga representanter,
3. i ett tillsynsråd med tio arbetstagarrepresentanter, sju arbetstagare i företaget och tre fackliga representanter.

...

5) De fackföreningar som avses i punkt 2 ska vara representerade i själva företaget eller i ett annat företag vars arbetstagare enligt denna lag deltar i valet av ledamöter i företagets tillsynsråd.”

13 I 16 § MitbestG föreskrivs följande, vad gäller valet av fackföreningsrepresentanter i tillsynsrådet:

”1) De delegerade väljer de ledamöter av tillsynsrådet som ska ha i uppdrag att företräda fackföreningarna i enlighet med 7 § punkt 2 genom sluten omröstning och med iakttagande av principerna för proportionella val ...

2) Valet sker på grundval av valförslag från de fackföreningar som är representerade i själva företaget eller i ett annat företag vars arbetstagare enligt denna lag deltar i valet av ledamöter i företagets tillsynsråd. ...”

SEBG

14 I 2 § i Gesetz über die Beteiligung der Arbeitnehmer in einer Europäischen Gesellschaft (lag om arbetstagarinflytande i europabolag) av den 22 december 2004 (BGBl. 2004 I, s. 3675, 3686), i den lydelse som är i kraft från och med den 1 mars 2020 (nedan kallad SEBG), föreskrivs följande:

”...

8) Med arbetstagarinflytande avses samtliga mekanismer, däribland information, samråd och medverkan, genom vilka arbetstagarrepresentanterna kan utöva ett inflytande på beslut som fattas i företaget.

...

12) Med medverkan avses det inflytande som arbetstagarna utövar på ett bolags verksamhet i form av rätten att

1. välja eller utnämna några av ledamöterna i bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan, eller
2. föreslå eller avvisa utnämningen av några eller alla ledamöter i bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan.”

15 I 21 § i denna lag föreskrivs följande:

”...

3) För det fallet att ett avtal om medverkan ingås mellan parterna ska dess innehåll fastställas. Det ska framför allt överenskommas om följande:

1. Antalet ledamöter i SE-bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan som arbetstagarna kan välja eller utnämna eller vars utnämning de kan föreslå eller avvisa.
2. Det förfarande enligt vilket arbetstagarna kan välja eller utnämna dessa ledamöter eller kan föreslå eller avvisa deras utnämning.
3. Dessa ledamöters rättigheter.

...

6) Utan att det påverkar förhållandet mellan denna lag och andra bestämmelser om arbetstagarnas medverkan i bolaget ska, om ett SE-bolag bildas genom ombildning, i avtalet föreskrivas åtminstone samma nivå när det gäller alla aspekter av arbetstagarinflytande som den som finns inom det bolag som ska ombildas till ett SE-bolag. Detta gäller även när ett bolags dualistiska organisationsstruktur ändras till en monistisk organisationsstruktur och tvärtom.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 16 Innan SAP ombildades till SE-bolag hade det den rättsliga formen av ett aktiebolag bildat enligt tysk rätt, och det hade, i enlighet med nationell lagstiftning, ett tillsynsråd bestående av åtta ledamöter som företrädde aktieägarna och åtta ledamöter som företrädde arbetstagarna, varav sex var anställda i företaget och två var fackliga representanter. De två fackliga representanterna hade, i enlighet med 16 § punkt 2 MitbestG, föreslagits av de fackföreningar som var representerade i den koncern som SAP ingår i och hade valts separat, i en annan omröstning än den som hade genomförts för val av de sex andra medlemmarna i tillsynsrådet som representerar arbetstagarna.
- 17 Sedan SAP år 2014 ombildades till SE-bolag har det ett tillsynsråd bestående av 18 ledamöter. Enligt avtalet om en ordning för arbetstagarinflytande i SAP, som ingicks mellan SAP och det särskilda förhandlingsorgan som hade inrättats inom detta bolag (nedan kallat avtalet om inflytande), är nio av ledamöterna i tillsynsrådet arbetstagarrepresentanter. I avtalet om inflytande föreskrivs bland annat hur arbetstagarrepresentanterna ska utses och det anges i detta hänseende att de fackföreningar som är representerade i den koncern som SAP ingår i har ensamrätt att föreslå kandidater för en del av platserna för arbetstagarrepresentanter som är anställda i Tyskland. Dessa kandidater väljs separat i en annan omröstning än den genom vilka övriga arbetstagarrepresentanter väljs.
- 18 Avtalet om inflytande innehåller även bestämmelser om inrättandet av ett tillsynsråd som är minskat till tolv ledamöter (nedan kallat det reducerade tillsynsrådet), varav sex är arbetstagarrepresentanter. Arbetstagarrepresentanterna på de första fyra platserna, som tilldelats Förbundsrepubliken Tyskland, väljs av de arbetstagare som är anställda i Tyskland. De

fackföreningar som är representerade i den koncern som SAP ingår i får föreslå kandidater till en del av de platser som tilldelats Förbundsrepubliken Tyskland, dock utan att dessa kandidater väljs separat, i en annan omröstning än den genom vilka övriga arbetstagarrepresentanter väljs.

- 19 Klagandena i målet vid den nationella domstolen bestred utan framgång, såväl i första instans som i överklagandet, bestämmelserna i avtalet om inflytande om utnämning av arbetstagarrepresentanter i det reducerade tillsynsrådet. De överklagade därefter till Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland) och gjorde gällande att nämnda bestämmelser strider mot 21 § punkt 6 i SEBG och därför ska ogiltigförklaras. Detta då bestämmelserna i fråga inte föreskriver att fackföreningarna har en exklusiv förslagsrätt, det vill säga en rätt som garanteras genom en separat omröstning, med avseende på ett visst antal arbetstagarrepresentanter i det reducerade tillsynsrådet.
- 20 SAP har för sin del gjort gällande att den exklusiva rätt för fackföreningar att föreslå kandidater till valet av arbetstagarrepresentanter i det reducerade tillsynsrådet som föreskrivs i 7 § punkt 2 MitbestG, jämförd med 16 § punkt 2 i samma lag, inte omfattas av 21 § punkt 6 SEBG.
- 21 Den hänskjutande domstolen anser att det, på grundval av enbart nationell rätt, finns anledning att bifalla klagandenas yrkande om ogiltigförklaring av bestämmelserna i avtalet om inflytande om utnämning av arbetstagarrepresentanter i det reducerade tillsynsrådet. Enligt 21 § punkt 6 första meningen SEBG krävs nämligen att parterna i avtalet om inflytande, vid bildandet av ett SE-bolag genom ombildning, säkerställer att mekanismerna för arbetstagarnas inflytande över beslutsfattandet i bolaget, i den mening som avses i 2 § punkt 8 SEBG, behålls på samma nivå i det SE-bolag som ska bildas. Dessa mekanismer ska till att börja med fastställas på grundval av den tillämpliga nationella lagstiftningen, i förhållande till de redan befintliga förfarandena för arbetstagarinflytande i det bolag som ska ombildas, i den mening som avses i 2 § punkt 8. Därefter ska de mekanismer som kännetecknar arbetstagarnas inflytande över beslutsfattandet inom ett bolag behållas, på samma nivå, i det SE-bolag som ska bildas. Det uppställs visserligen inget krav i 21 § punkt 6 första meningen SEBG på att existerande förfaranden och lagstiftning till fullo ska behållas i det bolag som ska ombildas, men de mekanismer i förfarandet som kännetecknar arbetstagarinflytandet vid beslutsfattandet i det bolag som ska ombildas måste säkerställas kvalitativt, på samma nivå, i det avtal om arbetstagarinflytande som är tillämpligt på SE-bolaget. Enligt nationell rätt har tillämpningen av en separat omröstning för att välja kandidater vilka föreslås av fackföreningar till arbetstagarrepresentanter i det reducerade tillsynsrådet just till syfte att stärka arbetstagarrepresentanternas inflytande över beslutsfattandet inom ett företag, genom att säkerställa att det bland dessa representanter finns personer med stor kunskap om företagets förhållanden och behov, samtidigt som de tillför extern expertis.
- 22 I förevarande fall uppfyller bestämmelserna i avtalet om inflytande om utnämning av arbetstagarrepresentanter i det reducerade tillsynsorganet inte de krav som följer av 21 § punkt 6 SEBG. Nämnda bestämmelser ger visserligen de fackföreningar som är representerade i den koncern i vilken SAP SE ingår rätt att föreslå kandidater till ledamöter i nämnda tillsynsråd vilka företräder arbetstagarna, men de föreskriver inte att dessa ledamöter ska väljas i en separat omröstning och säkerställer således inte att en fackföreningsrepresentant faktiskt ingår bland arbetstagarrepresentanterna i tillsynsrådet.
- 23 Den hänskjutande domstolen undrar emellertid om artikel 4.4 i direktiv 2001/86 inte föreskriver en enhetlig skyddsnivå som skiljer sig från, och är mindre långtgående, än den som föreskrivs i tysk rätt och som i förekommande fall gäller för alla medlemsstater. Om så är fallet är den skyldig att tolka 21 § punkt 6 SEBG på ett sätt som är förenligt med unionsrätten.

- 24 Mot denna bakgrund beslutade Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Är 21 § punkt 6 [SEBG] – av vilken det följer att för det fall att ett SE-bolag med hemvist i Tyskland bildas genom ombildning, så ska det för ett visst antal av ledamöterna i tillsynsrådet vilka representerar arbetstagarna säkerställas ett särskilt urvalsförfarande med avseende på kandidater som föreslås av fackföreningarna –, förenlig med artikel 4.4 i direktiv [2001/86]?”

Prövning av tolkningsfrågan

Föremålet för tolkningsfrågan

- 25 SAP anser att domstolen inledningsvis ska pröva huruvida artikel 4.4 i direktiv 2001/86 är giltig och besvara frågan huruvida denna bestämmelse, genom att kräva att strängare regler ingår i avtalet om arbetstagarinflytande när ett SE-bolag bildas genom ombildning än när ett sådant bolag bildas på något annat sätt som avses i skäl 10 i direktivet, är förenlig med primärrätten, särskilt med artikel 49 första stycket FEUF och artikel 54 första stycket FEUF samt med artiklarna 16, 17 och 20 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.
- 26 Det ska i det avseendet påpekas att det framgår av domstolens rättspraxis att det uteslutande ankommer på den nationella domstolen vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen (se, bland annat, dom av den 29 juli 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punkt 30 och där angiven rättspraxis).
- 27 I förevarande fall avser tolkningsfrågan artikel 4.4 i direktiv 2001/86. Den hänskjutande domstolen har inte uttryckt några tvivel om giltigheten av denna bestämmelse.
- 28 Det framgår också av domstolens fasta praxis att artikel 267 FEUF inte ger parterna i ett mål som pågår vid en nationell domstol ett rättsmedel. Domstolen är således inte skyldig att pröva giltigheten av unionsrätten endast av den anledningen att en av parterna har tagit upp denna fråga vid domstolen i sina skriftliga yttranden (dom av den 5 maj 2011, MSD Sharp Iran Dohme, C-316/09, EU:C:2011:275, punkt 23 och där angiven rättspraxis, och dom av den 17 december 2015, APEX, C-371/14, EU:C:2015:828, punkt 37).
- 29 Det saknas således anledning att pröva frågan huruvida artikel 4.4 i direktiv 2001/86 är giltig.

Tolkningen av artikel 4.4 i direktiv 2001/86

- 30 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 4.4 i direktiv 2001/86 ska tolkas så, att det i ett avtal om en ordning för arbetstagarinflytande som är tillämpligt på ett SE-bolag som bildats genom ombildning, vilket avses i denna bestämmelse, ska föreskrivas att en viss andel kandidater, vilka föreslagits av fackföreningar, till arbetstagarrepresentanter inom SE-bolagets tillsynsråd ska väljas i en separat omröstning, eftersom tillämplig lag föreskriver en sådan separat omröstning med avseende på sammansättningen av tillsynsrådet för det bolag som ska ombildas till SE-bolag.

- 31 Enligt fast rättspraxis ska vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i, samt, i förekommande fall, dess tillkomsthistoria (dom av den 19 december 2019, Nederlands Uitgeversverbond och Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punkt 38 och där angiven rättspraxis).
- 32 Vad för det första gäller lydelsen av artikel 4.4 i direktiv 2001/86, anges i denna bestämmelse, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 13.3 a i direktivet, att avtalet om en ordning för arbetstagarinflytandet i SE-bolaget, för det fall att det bildats genom ombildning, ska föreskriva ”åtminstone samma nivå när det gäller alla aspekter av arbetstagarinflytande som den som finns inom det bolag som skall ombildas till ett SE-bolag”.
- 33 Vad beträffar uttrycket ”alla aspekter av arbetstagarinflytande” i denna bestämmelse, ska det påpekas att i artikel 2 h i direktiv 2001/86 definieras ”arbetstagarinflytande” som ”samtliga mekanismer, däribland information, samråd och medverkan, genom vilka arbetstagarrepresentanterna kan utöva ett inflytande på beslut som fattas inom bolaget”. Det ska även påpekas att begreppet ”medverkan” i artikel 2 k definieras som ”det inflytande som det organ som representerar arbetstagarna och/eller arbetstagarrepresentanterna utövar på ett bolags verksamhet i form av rätten att välja eller utnämna några av ledamöterna i bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan, eller föreslå och/eller avvisa utnämningen av några eller alla ledamöter i bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan”.
- 34 Det framgår således av dessa definitioner att ”medverkan” i sig utgör en mekanism genom vilken arbetstagarrepresentanterna kan utöva inflytande över de beslut som ska fattas inom företaget, antingen genom att utöva sin rätt att välja eller utnämna vissa ledamöter i bolagets tillsyns- eller förvaltningsorgan, eller sin rätt att föreslå eller avvisa utnämningar. Mot bakgrund av uttrycket ”alla aspekter” i artikel 4.4 i direktiv 2001/86, finner domstolen att samtliga mekanismer som kännetecknar medverkan i fråga, vilka gör det möjligt för det organ som företräder arbetstagarna eller deras representanter att utöva ett inflytande på bolagets affärer, såsom i synnerhet villkoren för utövande av ovannämnda rätt att välja, utnämna, föreslå eller avvisa, ska beaktas inom ramen för ett avtal som avser ett SE-bolag som bildats genom ombildning.
- 35 För det andra hänvisar dessa definitioner till begreppet arbetstagarrepresentanter, vilket enligt artikel 2 e i direktiv 2001/86 avser ”arbetstagarnas representanter enligt nationell lagstiftning och/eller praxis”. Unionslagstiftaren har således inte definierat detta begrepp, utan endast hänvisat till nationell lagstiftning och/eller praxis.
- 36 Samma konstaterande gör sig gällande med avseende på uttrycket ”åtminstone samma nivå när det gäller alla aspekter av arbetstagarinflytande som den som finns inom det bolag som skall ombildas till ett SE-bolag” i artikel 4.4 i direktivet.
- 37 Eftersom dessa begrepp hänvisar till den grad av inflytande som förelåg i bolaget innan det ombildades till SE-bolag, hänvisar de nämligen uppenbarligen till nationell lagstiftning och/eller praxis i den medlemsstat där bolaget har sitt säte, det vill säga i förevarande fall till den tyska lagstiftningen. Av detta följer att det ankommer på parterna till avtalet om en ordning för arbetstagarinflytandet i SE-bolaget att kontrollera att den grad av inflytande som föreskrivs i avtalet, vad gäller alla aspekter av detta inflytande, åtminstone har samma nivå som fastställs i denna lagstiftning.

- 38 Redan analysen av lydelsen av artikel 4.4 i direktiv 2001/86 visar således att unionslagstiftaren, med avseende på definitionen av arbetstagarrepresentanter och den grad av arbetstagarinflytande som ska behållas, åtminstone på samma nivå, för det fall att ett SE-bolag bildas genom ombildning, har hänvisat till den nationella lagstiftningen och/eller praxisen i den medlemsstat där det bolag som ska ombildas till SE-bolag har sitt säte. Vad särskilt gäller medverkan kräver såväl fastställandet av de personer som är behöriga att representera arbetstagarna som fastställandet av de mekanismer som är utmärkande för inflytandet vilket ger nämnda arbetstagarrepresentanter möjlighet att påverka beslut som tas inom företaget, genom utövandet av de rättigheter som avses i artikel 2 k i detta direktiv, att de bedömningar som den nationella lagstiftaren gjort i detta hänseende samt relevant nationell praxis beaktas. Såsom framgår av skäl 5 i direktiv 2001/86 har unionslagstiftaren för övrigt ansett att de mycket varierande reglerna och praxisen i medlemsstaterna vad gäller det sätt på vilket arbetstagarrepresentanterna deltar i bolagsbeslutsprocessen innebar att det inte var tillrådligt att fastställa en enda europeisk modell för arbetstagarinflytande i SE-bolag.
- 39 Härav följer att om en processuell mekanism som föreskrivs i den nationella lagstiftningen, såsom i förevarande fall den separata omröstningen för att välja kandidater som föreslagits av fackföreningar såsom arbetstagarrepresentanter till ett visst antal platser i ett bolags tillsynsråd, utgör en kännetecknande mekanism i de nationella bestämmelserna om arbetstagarrepresentanternas inflytande, vilken har införts i syfte att stärka arbetstagarnas inflytande i företaget, och om denna lagstiftning, såsom i förevarande fall, ger denna mekanism tvingande karaktär, ska den anses ingå bland "alla aspekter av arbetstagarinflytande", i den mening som avses i artikel 4.4 i direktiv 2001/86. Denna processuella mekanism ska således beaktas i det avtal om en ordning för arbetstagarinflytande som avses i denna bestämmelse.
- 40 Vad för det andra gäller det sammanhang som artikel 4.4 i direktiv 2001/86 ingår i, ger detta stöd åt bokstavstolkningen av denna bestämmelse. Unionslagstiftaren har nämligen haft för avsikt att särbehandla SE-bolag som bildats genom ombildning, så att den rätt till inflytande som arbetstagarna i det bolag som ska ombildas till SE-bolag åtnjuter enligt nationell lagstiftning och/eller praxis inte åsidosätts.
- 41 I artikel 4.2 i direktivet anges således för det första de olika delar som avtalet om en ordning för arbetstagarinflytande i SE-bolaget ska innehålla, däribland, vid behov, antalet ledamöter i SE-bolagets förvaltning- eller tillsynsorgan som arbetstagarna har rätt att välja, utnämna, föreslå eller vilkas utnämnannde de kan avvisa, samt deras rättigheter. I denna bestämmelse föreskrivs att den är tillämplig "om inte annat följer av punkt 4" i samma artikel, vilket innebär att sistnämnda punkt inte kan anses vara en undantagsbestämmelse som ska tolkas restriktivt.
- 42 Vidare framgår det av skäl 10 i direktivet att unionslagstiftaren har ansett att om ett SE-bolag bildas, bland annat genom ombildning, föreligger det en ökad risk för att den medverkan som finns ska försvinna eller minska.
- 43 För det tredje är den bokstavstolkning av artikel 4.4 i direktiv 2001/86 som utvecklas i punkt 39 ovan förenlig med det syfte som eftersträvas med direktivet. Enligt skäl 18 i direktivet är "[a]tt säkerställa arbetstagarnas förvärvade rättigheter till medverkan i företagets beslutsfattande [nämligen] en grundläggande princip och ett uttalat syfte med [nämnda] direktiv". I nämnda skäl anges också att "[a]rbetstagarernas rättigheter före bildandet av ett SE-bolag är utgångspunkt för utformningen av deras rättigheter till medverkan i SE-bolaget (principen om att tidigare förvärvade rättigheter skall behållas)". Av direktiv 2001/86 framgår sålunda att det av unionslagstiftaren eftersträvar säkerställandet av arbetstagarnas förvärvade rättigheter inte bara

innebär ett upprätthållande av de rättigheter som arbetstagarna förvärvat i de bolag som ska ombildas till SE-bolag, utan också en utvidgning av dessa rättigheter till att gälla samtliga personer som arbetar för SE-bolaget (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 juni 2013, kommissionen/Nederländerna, C-635/11, EU:C:2013:408, punkterna 40 och 41).

- 44 Det ska tilläggas, såsom även framgår av skälen 10 och 15 i direktiv 2001/86 och av artikel 11 i samma direktiv, att unionslagstiftaren avsåg att undanröja risken för att bildandet av ett SE-bolag, bland annat genom ombildning, skulle leda till att den rätt till inflytande som arbetstagarna i det bolag som skulle ombildas till SE-bolag åtnjöt enligt nationell lagstiftning och/eller praxis minskade eller till och med försvann.
- 45 För det fjärde bekräftas slutligen den bokstavligen, kontextuella och teleologiska tolkningen av artikel 4.4 i direktiv 2001/86, vilken framgår av punkterna 33–44 ovan, av direktivets tillkomsthistoria. Såsom samtliga parter som inkommit med yttranden har medgett och såsom framgår av slutrapporten från expertgruppen för europeiska system för anställdas inflytande (Davignon-rapporten) från maj 1997 (C4–0455/97), utgjorde nämligen de bestämmelser som var tillämpliga på SE-bolag genom ombildning den största stötestenen under förhandlingarna inför antagandet av direktiv 2001/86. Bland annat den tyska regeringen uttryckte farhågor i detta avseende beträffande risken för att bildandet av ett SE-bolag genom ombildning skulle leda till att graden av inflytande för arbetstagarna i det bolag som skulle ombildas minskade. Det var först efter införandet av en bestämmelse som särskilt omfattade fallet med bildandet av ett SE-bolag genom ombildning och som garanterade att ett sådant bildande inte skulle leda till att den existerande graden av arbetstagarinflytande i det bolag som skulle ombildas minskade (en bestämmelse som slutligen infördes i artikel 4.4 i direktiv 2001/86), som förfarandet för antagande av direktivet kunde fortsätta.
- 46 Mot bakgrund av det ovan anförda ska artikel 4.4 i direktiv 2001/86 tolkas så, att avtalet om en ordning för arbetstagarinflytande i ett SE-bolag som bildats genom ombildning ska föreskriva att en viss andel kandidater vilka föreslagits av fackföreningarna till arbetstagarrepresentanter i SE-bolagets tillsynsråd ska väljas i en separat omröstning, när en sådan separat omröstning föreskrivs i tillämplig nationell rätt med avseende på sammansättningen av tillsynsrådet för det bolag som ska ombildas till SE-bolag.
- 47 I förevarande fall är det följaktligen mot bakgrund av den tyska rätt som var tillämplig på SAP innan det ombildades till SE-bolag, särskilt 7 § punkt 2 MitbestG, jämförd med 16 § punkt 2 i samma lag, som det ska bedömas huruvida avtalet om inflytande säkerställer åtminstone samma nivå av arbetstagarinflytande över beslutsfattandet i detta bolag efter dess ombildning till SE-bolag.
- 48 Såsom anges i punkt 43 ovan ska det vidare påpekas att eftersom den garanti för förvärvade rättigheter som unionslagstiftaren har eftersträvat inte endast innebär att arbetstagarnas förvärvade rättigheter ska behållas i det bolag som ska ombildas till SE-bolag, utan även att dessa rättigheter utsträcks till att omfatta samtliga arbetstagare i SE-bolaget, ska alla arbetstagare i SE-bolag som bildats genom ombildning åtnjuta samma rättigheter som arbetstagarna i det bolag som ska ombildas till SE-bolag.
- 49 I förevarande fall innebär detta att samtliga arbetstagare i SAP ska kunna dra fördel av det valförfarande som föreskrivs i den tyska lagstiftningen, även om detta inte anges i denna lagstiftning. Såsom framgår av beslutet om hänskjutande och av punkt 55 i generaladvokatens förslag till avgörande, ska – för att bevara dessa arbetstagarers rättigheter fullt ut, för att främja

unionens sociala mål såsom de anges i skäl 3 i direktiv 2001/86 och för att säkerställa att det finns förfaranden för information av –, samråd med och inflytande av arbetstagare på gränsoverskridande nivå, rätten att föreslå en viss andel av kandidaterna vid val av arbetstagarrepresentanter i tillsynsrådet för ett SE-bolag som bildats genom ombildning, såsom SAP, inte förbehållas tyska fackföreningar, utan utsträcks till att omfatta alla fackföreningar som är representerade i SE-bolaget, dess dotterbolag och driftsenheter, för att säkerställa att dessa fackföreningar behandlas lika med avseende på denna rättighet.

- 50 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 4.4 i direktiv 2001/86 ska tolkas så, att avtalet om en ordning för arbetstagarinflytande som är tillämpligt på ett europabolag (SE-bolag) som bildats genom ombildning, som avses i denna bestämmelse, ska föreskriva att en viss andel kandidater vilka föreslagits av fackföreningarna till arbetstagarrepresentanter i SE-bolagets tillsynsråd ska väljas i en separat omröstning, när en sådan separat omröstning föreskrivs i tillämplig nationell rätt med avseende på sammansättningen av tillsynsrådet för det bolag som ska ombildas till SE-bolag. I samband med denna omröstning ska arbetstagare i detta SE-bolag, dess dotterbolag och driftsenheter samt de fackföreningar som är representerade i SE-bolaget behandlas lika.

Rättegångskostnader

- 51 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

Artikel 4 i rådets direktiv 2001/86/EG av den 8 oktober 2001 om komplettering av stadgan för europabolag vad gäller arbetstagarinflytande,

ska tolkas så,

att avtalet om en ordning för arbetstagarinflytande som är tillämpligt på ett europabolag (SE-bolag) som bildats genom ombildning, som avses i denna bestämmelse, ska föreskriva att en viss andel kandidater vilka föreslagits av fackföreningarna till arbetstagarrepresentanter i SE-bolagets tillsynsråd ska väljas i en separat omröstning, när en sådan separat omröstning föreskrivs i tillämplig nationell rätt med avseende på sammansättningen av tillsynsrådet för det bolag som ska ombildas till SE-bolag. I samband med denna omröstning ska arbetstagare i detta SE-bolag, dess dotterbolag och driftsenheter samt de fackföreningar som är representerade i SE-bolaget behandlas lika.

Underskrifter